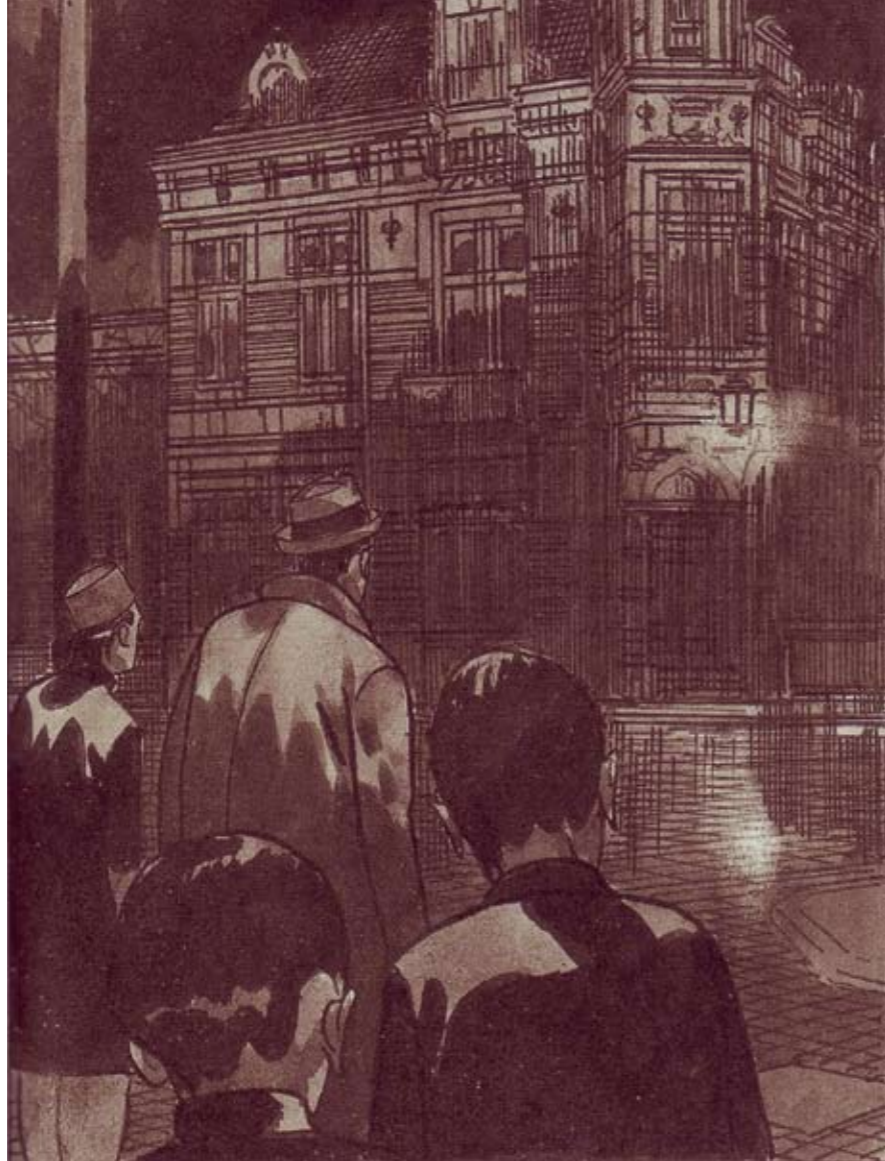

In september was het eindelijk zover. Na tien jaar steggelen werd het archief van Willem Elsschot verkocht aan het AMVC-Letterenhuis. Daarmee kan het Elsschotfeest in 2010 niet meer stuk. Of toch wel?

Vragen over citymarketing, *tongue in cheek* gesteld aan Frans Laarmans, de held van *Kaas*.

Elsschot en drie Afghanen zoeken Antwerpens visitekaartje, Maria Van Dam. Tekening uit *Het Dwaallicht* © Dick Matena, Athenaeum, Polak & Van Genneep, Amsterdam, 2008.

GEACHTE HEER LAARMANS,

Ik heb u gisteren een tijdlang vanuit de verte staan observeren. U benaderen durfde ik niet. Ongetwijfeld bent u al te vaak door fans belaagd, terwijl u gewoon uw werk tracht te doen, als klerk van de General Marine and Shipbuilding Company – en het laatste wat ik wou, was me opdringen.

Ik heb een tijdje door het raam staan turen, maar u keek niet op. De tijd dat de oude Piet voorbereed op zijn dwerglocomotief is lang voorbij, dus de omgeving bood niet echt aanleiding om op te kijken.

Gebruikt u de krant alleen om u achter te verstoppen (zodat uw aanwezigheid de gezinsleden niet bedrukt), of leest u hem ook? In het laatste geval bent u al op de hoogte: het AMVC-Letterenhuis heeft het zakelijke en privé-archief van de u welbekende Alfons De Ridder opgekocht. Kladhandschriften, typoscripten, brieven aan Gerard Walschap en Angèle Manteau, tot en met 's mans reispassen en zijn diploma's. Elsschot-kenner Wieneke 't Hoen is dat momenteel allemaal aan het archiveren en volgend jaar stelt zij een tentoonstelling samen. Volgend jaar, dat wil zeggen: vijftig jaar na de dood van Willem Elsschot. Van eind mei tot oktober zullen er Elsschot-activiteiten plaatsvinden.

Ik wil u daar graag iets over vragen, maar daarvoor moet ik een omwegje maken. Nou ja, zeg maar: een forse omweg.

Ik moest laatst aan u denken, toen ik in de Spaanse krant *La Vanguardia* de bestsellerlijstjes bekeek. Ik verbleef een aantal maanden in Barcelona en ik kan u zeggen: Spanje is nog gekker op Stieg Larsson dan de Belgen. Het derde deel van de *Millennium*-reeks is daar nog maar pas verschenen (met recensies, interviews met de weduwe-Larsson, diepteanalyses van Lisbeth Salanders ethiek, paginabrede samenvattingen van de vorige delen in alle kranten...) en de hele reeks staat in de top-10. In twee top-tieners zelfs, want je kan hier zowel de Spaanse als de Catalaanse vertaling kopen.

Eveneens in beide top-tieners stond een aflevering van de *Batman*-reeks die zich afspeelt in Barcelona. U kent Batman? Misschien wel. Het personage verscheen voor het eerst in 1939, dat is maar zes jaar na uw avonturen in de kaasindustrie. Maar in tegenstelling tot Gafpa bestaat Batman nog steeds.

Nu is *Batman Barcelona: el caballero del dragón* niet meteen een hoogvlieger in de Batman-geschiedenis. Met de tekeningen, voor de gelegenheid gemaakt en ingekleurd door twee Barcelonezen, zit het wel snor, maar de Amerikaan die het gelegenheidsverhaaltje uit zijn mouw moest schudden, had duidelijk andere zaken aan zijn hoofd. Samenge-

vat: één van de vaste Batman-schurken ontsnapt uit het gekkenhuis Arkham Asylum – daar zijn al zoveel ontsnappingen geweest dat het doet denken aan de gevangenis van de Daltons – en trekt naar Barcelona, om redenen die echt te onnozel zijn om u mee te vermoeien. Batman volgt het spoor naar Spanje en krap veertig bladzijden later is alles opgelost. Onderweg passeren de bekende toeristische trekpleisters: het Hospital de Sant Pau, het imposante uitzicht op Montjuïc, de vulgaire toeristenvalstrik die we kennen als de Ramblas en natuurlijk de Sagrada Família. Met haar pompeuze en vindingrijke uiterlijk is Gaudi's onafgewerkte kerk eigenlijk de enige link tussen Barcelona en Gotham City, Batmans thuishaven.

Nee, die Amerikaan had zich echt wat beter mogen documenteren. Ik zat te wachten op een wilde achtervolging door de eindeloze metrogangen van de stad. Ik hoopte op een *patatas bravas* etende Bruce Wayne. En ik had Batman, met zijn homo-erotische uitstraling en spannende caleçon, best eens een wandeling willen zien maken door de uitgestrekte homobuurt Eixample, bij voorkeur op vrijdagavond. ¡Hola guapo!

Maar goed, de kwaliteit van *Batman Barcelona* doet eigenlijk niet terzake; het zijn de toeristische mogelijkheden die hier spelen. Het stripalbum moest extra aandacht genereren voor de stripbeurs Saló Internacional del Còmic, die een steeds grotere naam verwerft in het buitenland. En voor een toeristenstad als Barcelona is alle aandacht meegenomen. Na het lezen van deze comic heb je in elk geval meer zin om Barcelona dan om Gotham City te bezoeken.

Er zijn oneindig veel manieren waarop je toeristen kan lokken. Spanje verdeelt zijn eieren over meerdere manden en promoot onder meer ook het gastronomische toerisme. Dat maakte premier Zapatero op 27 juli bekend, tijdens een persmoment met Ferran Adrià, de chef van El Bulli, die binnenkort een "filiaal" opent in Madrid. Een columnist van *La Vanguardia* maakte natuurlijk meteen brandhout van het initiatief. Toeristen eten hamburgers, pizza's en de onvermijdelijke paella – daar hoeft een mens niet speciaal voor naar Spanje te komen.

Nogal wat steden profiteren van hun literaire uithangborden. Op de toeristische website van Dublin hoef je maar twee keer te klikken en daar verschijnt de naam van James Joyce. In Stockholm kan je tegenwoordig *Millennium*-wandelingen maken. En in Portugal is dan weer laatst het oeuvre van Fernando Pessoa (1888-1935) uitgeroepen tot "nationale schat". Wist u dat Pessoa's wereldwijde roem pas postuum kwam? Het kan dus ook best met uw geestelijke vader, de genaamde Willem Elsschot, né Alfons De Ridder.

Niet dat we het niet proberen, hoor. Na ABC2004, het jaar waarin Antwerpen Wereldhoofdstad van het Boek was, werd een vervolg aangekondigd met meer toeristische uitstraling. ABC2004 kon niet toeristisch worden uitgespeeld, omdat toerisme ettelijke jaren vooruitdenkt en Unesco de titel van "boekenhoofdstad" pas vrij laat toekent. Maar voor de Elsschot-plannen kon de stad zoveel tijd uittrekken als ze zelf nodig achtte. Willem Elsschot is vrij ruim vertaald en scoorde in 2006 nog een bestseller in Duitsland. El Central, mijn favoriete boekhandel in Barcelona, heeft twee magere plankjes Nederlandse en Vlaamse literatuur, waarop excessief veel titels van die vervelende Kader Abdolah staan, maar ook *Queso* van Elsschot. (Nou ja... om eerlijk te zijn: het stónd er. Ik heb het boek gekocht om mijn Spaans te oefenen.) Elsschot kan uitgespeeld worden om toeristen te lokken. Het zal wel een paar jaar kosten, vanzelfsprekend, maar met een goed marketingplan kom je hier een heel eind.

Intussen is Antwerpen al drie jaar 'De Stad van Elsschot' en hoewel er veel moois en leuks verzonnen is rond de figuur van Alfons de Ridder: het blijft, naar mijn aanvoelen, een binnenlandse aangelegenheid.

Dat was wat ik u wou vragen: hebt u dit jaar iets van het programma meegepikt? De voorleesmarathon? 'Vrouwenkenner Vitalski' die op zoek ging naar Maria Van Dam? De fuif in Petrol? Laten we een kaas een kaas noemen, geachte heer Laarmans: dit wordt niks, qua toeristische uitstraling.

Ook in 2010 zal de overtuigde Elsschot-fan aan zijn trekken komen. Heropvoering van muziekwerken die Elsschot nog zelf live heeft horen uitvoeren. Een rondtrekkende Elsschot-karavaan, met samenvattingen van zijn boeken in vijf minuten. Schrijfpoddrachten voor verschillende auteurs: zij zullen aan de slag gaan met een personage uit het werk en zaken onthullen die in de klassieke boeken niet aan bod komen. En dan vergeet ik haast het locatietheater op basis van *Het dwaallicht* en de zomerclub voor een jong publiek – dat heeft iets te maken met Elsschots liefde voor het uitgaansleven en de meisjes van lichte zeden.

Maar wat met de mensen die nog niet overtuigd zijn? Zoals daar zijn: het niet-Vlaame deel van de wereldbevolking. U moet weten, ik heb eens gebeld met Antwerpen Boekenstad, de motor achter het Elsschot-gebeuren. Daar weten ze ook wel dat de toeristische mogelijkheden beperkt zijn. Wij denken graag dat *Käse* in Duitsland een bestseller was, want dat heeft in de krant gestaan, maar 50.000 exemplaren verkopen is in het Duitse boekenlandschap echt niet uitzonderlijk. 'Elsschot heeft niet de envergure van een Kafka of Joyce', zei Antwerpen Boekenstad-directeur Michaël Vandebriel. 'Dat heeft alles te maken met ons kleine taalgebied. Het Willem Elsschot Genootschap heeft een exponentiële groei van het aantal vertalingen mee mogelijk gemaakt en dat leverde her en der een markant succes op, maar dan vooral naar de normen op onze boekenmarkt.'

In 2010 is het dus groot feest, maar daarna gaat het *Verzameld Werk* weer de kast in. Er blijven enkele sporen achter, zoals de Elsschot-wandeling die Toerisme Antwerpen aanbiedt, maar voor buitenlandse toeristen is Antwerpen helemaal niet 'De stad van Elsschot' geworden.

Weet u, ik denk écht dat het kan. Als we toeristisch blijven inzetten op Elsschot, zonder daarom elk jaar weer nieuwe festiviteiten te hoeven verzinnen, dan zou zijn bekendheid in het buitenland stijgen, net als de verkoop van de vertalingen. En aangezien het een uitermate toegankelijk en vrij komisch oeuvre betreft, kunnen Elsschots boeken de mensen

Het Dwaallicht, © Dick Matena, Athenaeum, Polak & Van Genneep, Amsterdam, 2008.

Batman: Barcelona, El Caballero del Dragón, © Mark Waid en Diego Olmos, Planeta De Agostini Comics, 2009.

alleen maar enthousiast maken voor een bezoek aan Antwerpen, of bij uitbreiding België. (Ik weet het, Claus is al lang en breed vertaald, maar die boeken zijn te moeilijk. Te typisch Belgisch, te weinig universeel. En te dik. Hebt u *Het verdriet van België* al eens bekeken?)

Ik geef toe, meneer Laarmans, voor mij is het glas vaak halfleeg. Als ik naar feestjes ga, vrees ik altijd dat ze slechte cola zullen schenken. Noem mij gerust een pessimist. Maar 'De stad van Elsschot' én *Kaas* bewijzen toch uitvoerig dat wij, Belgen, dat niet kunnen: iets verkopen. Bon, maken we één uitzondering: die Cyriel Van Tilborgh, die meneer van het Willem Elsschot Genootschap, *diene mens* kan verkopen. Denk alleen nog maar aan dat benefietdiner dat hij jaarlijks organiseert. Ik heb goede herinneringen aan die ene keer dat ik het diner bijwoonde. Het eten was matig, maar de zaal zat vol schoon volk, van kunstzinnig, politieke en bancaire allure. Daar waren de borrels en het *journal parlé* bij uw vriend Van Schoonbeke niets bij, dat verzeker ik u!

Hoe promoten wij ons land in het algemeen en Antwerpen in het bijzonder? U hoort mij niet zeggen dat we dringend naar DC Comics moeten bellen om *Batman Brussels* te bestellen. Wat zouden we ons daar ook bij moeten voorstellen? De Joker ontvoert Manneke Pis? De Penguin splitst Brussel-Halle-Vilvoorde? *Batman Berchem* biedt geen toeristische mogelijkheden en *Catwoman Charleroi* bekt niet lekker – al valt er dàr wel het een en ander te bestrijden.

Neen, geachte heer Laarmans, Antwerpen moet eindelijk eens voluit voor Willem Elsschot kiezen. Het mag een stuk ambitieuzer. Te beginnen met de titel. De stad van Elsschot, het spijt me, maar dat is een eretitel die je moet verdienen. Vanaf nu heet het project: *Alfons Antwerpen: de ridder van het boek*. (Op de maat van de begintune van de *Batman*-tv-serie: nene-nene-nene-Alfóóóns!) Ik hoor dat Toerisme Vlaanderen Antwerpen als Elsschot-stad gaat promoten in Nederland, omdat zijn werk daar ook tot de literaire canon behoort. Dat is een goed begin. Maar het moet beter. Eigenlijk moet het minder cultureel en meer toeristisch. Er wordt toch voortdurend gezegd dat Alfons De Ridder zo'n goede reclameman was? Wel, mik dan ongegeneerd op de toeristen. De leden van het Willem Elsschot Genootschap hoeven immers niet meer overtuigd te worden.

Ik herinner me dat u graag op uw schrijfmachine klopt. Mocht u ideeën hebben om van *Alfons Antwerpen* een succes te maken, dan hoor ik dat graag. Ik beloof u dat we, wat er ook gebeurt, geen Elsschot-zuivel in omloop zullen brengen.

Mijn vrouw groet u hartelijk, hetgeen zeldzaam is.

Mark Cloostermans

